

УДК 504.054(083.13):(094.2)

А. В. Грищенко, д-р геогр. наук, проф.; **Л. Я. Аніщенко**, д-р техн. наук, доц.;
Б. С. Сverdлов
(УКРНДІЕП)

ПІСЛЯПРОЕКТНИЙ АНАЛІЗ ЯК ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП ПРОЦЕДУРИ ОЦІНКИ ТРАНСКОРДОННИХ ВПЛИВІВ НА ДОВКІЛЛЯ

Проаналізовано сучасний стан нормативно-методичної бази післяпроектного аналізу (ППА) як заключного етапу процедури оцінки транскордонних впливів на довкілля. Обґрунтовано необхідність розвитку методики та процедури для забезпечення практичного застосування ППА. Представлено розроблений в УКРНДІЕП проект методичних рекомендацій щодо імплементації положень Конвенції Еспо про ППА для об'єктів, що пройшли процедуру оцінки транскордонних впливів на довкілля. Головним методом ППА визначено порівняльний, який полягає у зіставленні висновків оцінки впливу на навколишнє середовище щодо ймовірного впливу планованої діяльності на довкілля з реальним впливом на стадії реалізації діяльності. До специфічних завдань ППА віднесені: аналіз та узагальнення даних екологічного моніторингу за час від початку реалізації діяльності; аналіз змін навколишнього середовища в зоні впливу діяльності (з виділенням тих, які є наслідком діяльності); уточнення характеристик та коефіцієнтів, що були використані як вхідні дані при моделюванні впливів планованої діяльності на стадії проектування.

Ключові слова: *післяпроектний аналіз, Конвенція Еспо, екологічний моніторинг, оцінка впливу на навколишнє середовище, реалізована планована діяльність.*

Багаторічний досвід проведення процедур оцінки транскордонного впливу планованої діяльності на навколишнє середовище показав, що у ряді випадків виникають підстави для продовження взаємодії між країнами-учасниками цих процедур у період реалізації планованої діяльності. У Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо) [1] така можливість передбачена у формі проведення післяпроектного аналізу (ППА), але питання процедури, складу та змісту ППА окреслені дуже схематично.

Основну увагу у Конвенції Еспо приділено процедурному врегулюванню питань взаємодії сторін Конвенції у процесі розробки та затвердження проектів планованої діяльності, при реалізації якої

є імовірними серйозні негативні впливи на довкілля суміжних держав. Протоколом про Стратегічну екологічну оцінку (СЕО) [2] сферу застосування Конвенції поширено на плани і програми діяльності. Конвенція Еспо і Протокол про СЕО були ратифіковані Україною у 1999 р. та 2015 р. відповідно. В означених документах досить докладно регламентовано виконання сторонами Конвенції обов'язків щодо своєчасного взаємного повідомлення про плановану діяльність, надання заінтересованим сторонам матеріалів оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС) для вивчення та громадського обговорення, проведення сторонами консультацій перед прийняттям остаточного рішення про реалізацію планованої діяльності, крок за кроком розписано послідовність дій (див. рис.), наведено вимоги до складу та змісту матеріалів транскордонної ОВНС.

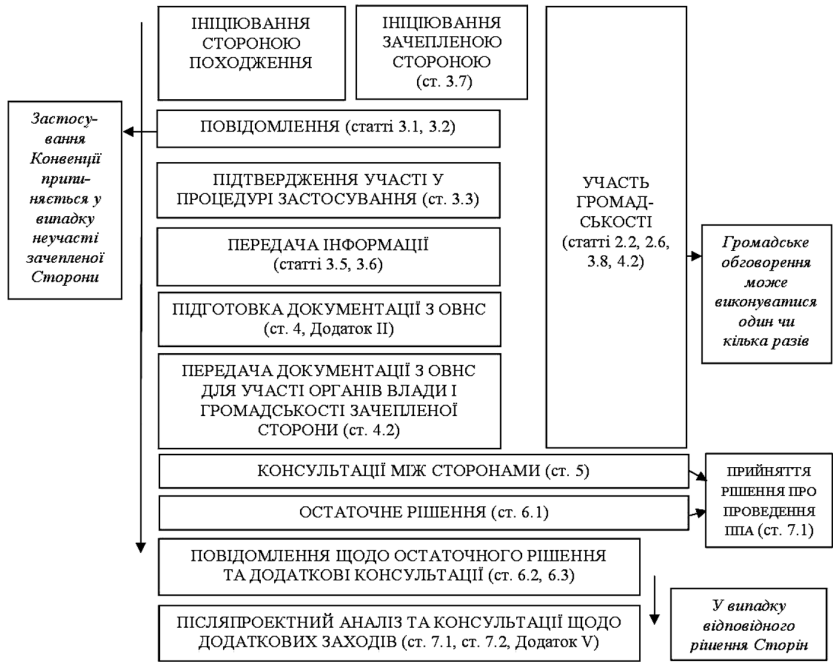

Рис. Схема процедури ОВНС у транскордонному контексті за Конвенцією Еспо

Однак питанням проведення ППА присвячено лише два пункти ст. 7 Конвенції Еспо, з яких випливає таке:

- проведення ППА та його обсяг визначаються за домовленістю сторін;
- будь-який ППА має передбачати спостереження за здійсненням планованої діяльності та визначення будь-якого шкідливого транскордонного впливу (основні напрямки проведення ППА стисло окреслено у Додатку V до Конвенції);
- про виявлення в результаті ППА значного шкідливого транскордонного впливу або факторів, що можуть до нього привести, мають бути негайно оповіщені заінтересовані сторони;
- після оповіщення між сторонами проводяться консультації щодо додаткових заходів для зменшення або усунення впливу.

У Настанові щодо практичного застосування Конвенції Еспо [3] положення ст. 7 Конвенції доповнені такими новаціями:

- проголошено, що ППА має стати обов'язковою процедурою як складова частина транскордонних ОВНС;
- конкретизовано шляхи прийняття рішення про проведення ППА – внесення його у план загальної процедури транскордонної оцінки або в остаточне рішення як обов'язкового компонента, пов'язаного з моніторингом діяльності.

Таким чином, у Конвенції Еспо встановлено місце ППА у процедурі оцінки впливу планованої діяльності на навколишнє середовище у транскордонному контексті та окреслено основні напрямки його проведення, але для впровадження ППА у практику стосунків між заінтересованими сторонами відповідні положення Конвенції мають бути структуровані та деталізовані.

Питання методології та методики розробки матеріалів ОВНС у транскордонному контексті висвітлено у багатьох публікаціях, в тому числі стосовно до проектів гідротехнічного будівництва [4–11]. Проте процедура, методика, склад і зміст матеріалів ППА до цього часу не були предметом наукових досліджень.

Треба зазначити, що і в національних процедурах ОВНС після-проектний аналіз не є обов'язковим етапом і нерідко ототожнюється з екологічним моніторингом довкілля.

В Україні проведення ППА на останньому етапі ОВНС передбачено ДБН А.2.2-1-2003 – основним державним нормативним документом, що регламентує проведення ОВНС планованої діяльності [12] (у Додатку В, із застереженням «за необхідності»).

Чи не вперше у міжнародній практиці частковий ППА було виконано при реалізації першої черги проекту глибоководного суднового ходу (ГСХ) «Дунай – Чорне море» в українській частині дельти Дунаю.

Цей проект викликав значний міжнародний резонанс у зв'язку з негативним ставленням Румунії до його реалізації. За зверненням Румунії було створено Комісію із запиту, передбачену у Конвенції Еспо як інструмент врегулювання на міждержавному рівні спорів щодо транскордонних впливів проєктованої діяльності. У результаті багатомісячної діяльності експерти Комісії із запиту дійшли висновку щодо ймовірності значних транскордонних впливів планованої діяльності на довкілля Румунії [13–15]. У рамках імплементації рішень Комісії із запиту українською стороною були проведені додаткові поглиблені дослідження з ОВНС саме таких впливів. Звітні матеріали були презентовані громадськості та надані Румунії як додаток до Остаточного рішення України [http://www.menr.gov.ua/docs/activity-international3/3_Ostatochne_Rishennya_GSX_110210.rar; http://www.menr.gov.ua/docs/activity-international3/3_Ostatochne_Rishennya_GSX_110210eng.rar]. У дослідженнях за результатами комплексного екологічного моніторингу довкілля, здійснюваного з початку дослідної експлуатації першої черги ГСХ [16, 17], було уточнено прогностичні розрахунки та проаналізовано наслідки реалізації діяльності, що відповідає основним напрямкам (цілям) ППА за Додатком V до Конвенції Еспо.

Питання проведення ППА у період реалізації проекту ГСХ і надалі не виходили з поля зору органів Конвенції Еспо. У рішеннях Народи сторін Конвенції Еспо V/4 [ECE/MP.EIA/15, 16.08.2011] та VI/2 [ECE/MP.EIA/20/Add.1 ECE/MP.EIA/SEA/4/Add.1, 15.07.2014] містилися пропозиції до Уряду України щодо включення результатів ППА до щорічної інформації про здійснені кроки із забезпечення повної відповідності проекту будівництва ГСХ «Дунай – Чорне море» положенням Конвенції, а також щодо проведення Україною консультацій з Румунією відповідно до п. 7 Конвенції.

Прикладом уваги міжнародного співтовариства до проблем ППА є взаємодія України і Білорусі за процедурою транскордонної ОВНС проекту видобутку вапняково-крейдових покладів на родовищі «Хотиславське» у Малоритському районі Брестської області. ОВНС офіційно завершилася в червні 2011 року, коли Білорусь надала Україні як зачепленій стороні остаточне рішення щодо запропонованого проекту. Відтоді протягом останніх років заінтересованими сторонами у співпраці з європейськими інституціями реалізується пілотний проект, метою якого є удосконалення транскордонної процедури ОВНС у Білорусі та Україні. Цим проектом передбачено розроблення рекомендацій з проведення ППА впливу реалізованого проекту на навколишнє середовище України та Білорусі, включаючи рекомендації щодо забезпечення доступу до інформації та участі широкої громадськості. Опубліковано стислий проект таких рекомендацій, розроблений проектною групою [18].

З викладеного випливає, що питання методики проведення і процедури ППА є для України вельми актуальними і потребують поглибленої наукової розробки.

В УКРНДІЕП за завданням Мінприроди України розроблено проект Методичних рекомендацій щодо імплементації положень Конвенції Еспо про ППА для об'єктів, що пройшли процедуру оцінки транскордонних впливів на довкілля (далі – Рекомендації).

Метою проведення ППА у транскордонному контексті у Рекомендаціях визначено оцінку екологічної безпеки реалізації планованої діяльності, щодо якої була здійснена процедура ОВНС за Конвенцією Еспо. Основним методом досліджень при цьому має бути порівняння висновків ОВНС щодо ймовірного впливу планованої діяльності на навколишнє середовище з реальним впливом на стадії реалізації діяльності.

У Рекомендаціях сформовано та наведено у систематизованому вигляді перелік завдань ППА. Ці завдання відповідають цілям ППА за Додатком V до Конвенції Еспо, але їх викладено більш детально у звичній для звітних матеріалів ОВНС послідовності:

- характеристика поточного стану реалізації діяльності, її діючих факторів впливів на навколишнє середовище та наявних засобів управління екологічною безпекою діяльності;

- аналіз та узагальнення даних екологічного моніторингу за час від початку реалізації діяльності;
- аналіз змін навколишнього середовища в зоні впливу діяльності за період від початку її реалізації;
- порівняння стану окремих компонентів навколишнього середовища за результатами екологічного моніторингу зі станом, прогнозованим у матеріалах ОВНС планованої діяльності;
- уточнення характеристик та коефіцієнтів, що були використані як вхідні дані при моделюванні впливів планованої діяльності на стадії ОВНС;
- з'ясування виявлених раніше невизначеностей у оцінках впливів та уточнення прогнозних оцінок екологічних наслідків подальшої реалізації діяльності;
- комплексна оцінка екологічної безпеки діяльності та ефективності реалізованих заходів з охорони навколишнього середовища;
- розроблення пропозицій щодо подальшого проведення екологічного моніторингу, ППА та обґрунтування доцільності запровадження додаткових природоохоронних заходів з попередження або обмеження небезпечних впливів діяльності на навколишнє середовище заінтересованих сторін;
- розроблення пропозицій щодо подальшого вдосконалення методів прогнозування при проведенні ОВНС аналогічних видів діяльності.

Сформульовано головні принципи ППА, у яких відображено як основні засади Конвенції Еспо, так і специфічні риси ППА, що впливають з його завдань: об'єктивність вхідних даних, відстеження причинно-наслідкових зв'язків, стадійність, відкритість для громадськості.

Відповідно до *принципу об'єктивності вхідних даних*, ППА має базуватися на документально підтверджених результатах екологічного моніторингу, офіційно наданих матеріалах щодо стану реалізації діяльності та діючих факторів її впливів на навколишнє середовище, протокольні оформлених результатах відомчого контролю дотримання екологічних та санітарно-епідеміологічних вимог до здійснення діяльності.

Принцип відстеження причинно-наслідкових зв'язків полягає у послідовному відокремленні змін у стані середовища, які вірогідно є наслідками реалізованої діяльності, від змін, що можуть бути викликані незалежними від неї явищами і процесами природного чи техногенного походження.

За *принципом стадійності* передбачається кількаразове проведення ППА з урахуванням поетапної реалізації проектних рішень, кумуляції впливів у часі та ймовірності відтермінованих наслідків.

Принцип комплексності реалізується у тому, що після розгляду та аналізу змін кожного окремого компонента навколишнього середовища проводиться оцінка наслідків діяльності для навколишнього середовища в цілому. За результатами такого аналізу виконується комплексна оцінка екологічної безпеки реалізованої діяльності та ефективності реалізованих заходів з охорони навколишнього середовища з урахуванням інтересів зачеплених сторін.

Принцип відкритості для громадськості впроваджується шляхом інформування населення всіх заінтересованих сторін про проведення та результати ППА, створення умов для вільного громадського обговорення матеріалів звіту з ППА, додаткового обґрунтування екологічної безпеки здійснення аналізованої діяльності з тих аспектів, які викликають занепокоєння громадськості, оприлюднення результатів у вигляді, зручному для громадського обговорення, і в той же час такому, який містить максимально можливу аргументацію у доступній для кожної заінтересованої сторони формі.

У Рекомендаціях в рамках процедури, передбаченої Конвенцією Еспо та Настановою з її практичного застосування [1, 3], достатню увагу приділено невисвітленим питанням вибору впливів, дослідження яких має бути предметом ППА, практичної організації робіт з ППА, узгодження планів ППА з програмою комплексного екологічного моніторингу довкілля. Зокрема, передбачено вміщення плану ППА до матеріалів ОВНС разом з програмою комплексного екологічного моніторингу, його уточнення за результатами консультацій між заінтересованими сторонами та узгодження Компетентним органом сторони походження, після чого план ППА оприлюднюється у складі Остаточного рішення. Передбачено, що програма комплексного еко-

логічного моніторингу довкілля підлягає уточненню з метою забезпечення її відповідності до плану ППА.

У плані ППА мають бути визначені часові рамки та обсяги робіт з ППА, питання взаємодії заінтересованих сторін у процесі робіт, забезпечення передачі інформації, доступності документації та кінцевих результатів для заінтересованих сторін та громадськості; мають бути визначені території та компоненти навколишнього середовища, стан яких підлягає аналізу, транскордонні впливи, що підлягають додатковому вивченню та уточненню на стадії реалізації діяльності, а також окреслено методи, які застосовуватимуться у цих дослідженнях.

У Рекомендаціях запропоновано такий порядок організації та проведення ППА:

а) за рішенням Компетентного органу відповідальність за організацію та проведення ППА покладається на ініціатора діяльності або на іншу юридичну особу, відповідальну за здійснення діяльності;

б) відповідальна юридична особа як Замовник залучає для виконання ППА спеціалізовані проектні та науково-дослідні установи та організації, у штаті яких є сертифіковані фахівці у галузі ОВНС;

в) виконавець робіт з ППА одержує від Замовника завдання на проведення ППА, зміст якого відповідає раніше затвердженому плану ППА (форма завдання додається до Рекомендацій);

г) після закінчення досліджень Замовнику надається звіт з ППА;

д) Замовник забезпечує оприлюднення результатів ППА у засобах масової інформації (у вигляді резюме нетехнічного характеру);

е) одержаний Замовником звіт з ППА узгоджується Компетентним органом і у встановленому порядку надається заінтересованим сторонам;

є) за результатами ППА проводиться громадське обговорення та (за необхідності) консультації між заінтересованими сторонами.

Визначено основні розділи звіту з ППА:

- підстави для проведення ППА діяльності; перелік впливів та компонентів навколишнього середовища, що підлягають ППА;
- фізико-географічна характеристика зони впливу діяльності на час проведення ППА;
- загальна характеристика стану реалізації діяльності та діючих факторів її впливів на навколишнє середовище;

- аналіз та узагальнення даних екологічного моніторингу за час від початку реалізації діяльності;
- порівняння стану окремих компонентів навколишнього природного середовища за результатами екологічного моніторингу з прогнозованим у матеріалах ОВНС планованої діяльності;
- аналіз змін навколишнього соціального та техногенного середовища в зоні впливу діяльності за період від початку її реалізації;
- уточнення прогнозних оцінок подальшого впливу діяльності на навколишнє середовище;
- комплексна оцінка екологічної безпеки діяльності та ефективності реалізованих заходів з охорони навколишнього середовища;
- пропозиції щодо подальшого проведення екологічного моніторингу, ППА та розроблення додаткових природоохоронних заходів.

Окремий розділ Рекомендацій присвячено деталізації змісту цих розділів.

Передбачено, що порівняльний метод має бути послідовно застосований на всіх етапах ППА та представлений в усіх його розділах. Стан природного, соціального та техногенного середовища в межах зони ймовірного впливу діяльності на час проведення ППА має бути зіставлений із станом на час прийняття Остаточного рішення; параметри та фактори впливу введених у експлуатацію об'єктів діяльності порівнюються з відповідними проектними показниками, характеристики факторів впливів – з характеристиками, що містилися у ОВНС проекту, реалізовані природоохоронні заходи – з передбаченими проектом. У процесі аналізу даних комплексного екологічного моніторингу часова та просторова динаміка показників стану довкілля має порівнюватися з їх фоновими значеннями. При оцінці стану навколишнього природного середовища обов'язковим є порівняння з прогнозними оцінками, поданими у матеріалах ОВНС проекту та Остаточного рішення.

Запропоновано уніфікований порядок викладення результатів порівняльної оцінки стану кожного компонента довкілля:

- дані щодо фонового стану;
- результати екологічного моніторингу;

- аналіз змін у стані компонента та виділення змін, пов'язаних зі здійсненням діяльності;
- порівняння прогностичних оцінок впливу діяльності з результатами екологічного моніторингу, з виділенням транскордонних аспектів.

Для розділу, присвяченого уточненню прогностичних оцінок, запропоновано таку послідовність викладення матеріалів:

- на підставі аналізу змін навколишнього середовища робиться висновок щодо точності прогностичних оцінок, зроблених у ОВНС проекту діяльності, і необхідності їх коригування;
- з урахуванням одержаних результатів комплексного екологічного моніторингу наводяться уточнені оцінки ймовірності і значущості транскордонних впливів;
- наводяться результати додаткової калібрації моделей, використаних у прогностичних розрахунках ОВНС, з урахуванням одержаних даних комплексного екологічного моніторингу;
- у разі визнання доцільним використання інших версій моделей або інших чи додаткових моделей наводиться їх опис, а також результати верифікації та калібрації;
- наводяться уточнені результати прогностичних розрахунків впливів реалізованої діяльності на наступні розрахункові терміни.

Одержані порівняльні оцінки стану окремих компонентів навколишнього середовища використовуються для комплексної оцінки екологічної безпеки діяльності та ефективності реалізованих заходів з охорони навколишнього середовища. Відповідний розділ ППА запропоновано складати за таким планом:

- узагальнюються уточнені оцінки впливів реалізованої діяльності на окремі компоненти навколишнього середовища, визначені на час проведення ППА та на коротко- і довгострокову перспективу; виконується комплексна багатofакторна оцінка впливів та оцінюється ступінь екологічної безпеки реалізованої діяльності;
- надаються обґрунтовані висновки щодо ефективності окремих реалізованих заходів з охорони навколишнього середовища та комплексу природоохоронних заходів у цілому;

- вміщуються результати громадського обговорення екологічних питань, пов'язаних з реалізацією діяльності, та зазначається, яким чином враховано громадську думку;
- надається підсумковий висновок щодо значущості та прийнятності визначених впливів реалізованої діяльності на навколишнє середовище, щодо достатності досягнутого рівня екологічної безпеки.

В окремому розділі Рекомендацій висвітлено питання участі громадськості у процедурі проведення ППА, де враховано та конкретизовано відповідні вимоги Конвенції Еспо та Орхуської конвенції [19].

Таким чином, у Рекомендаціях детально охарактеризовано цілі та завдання ППА, висвітлено процедурні та методологічні питання проведення ППА, включаючи взаємодію з громадськістю, вміщено розгорнуті пропозиції щодо методики проведення досліджень з ППА, складу та змісту звіту з ППА. Це дозволить використовувати Рекомендації як дієвий інструмент для практичного втілення положень Конвенції Еспо про ППА у процедуру оцінки транскордонних впливів на довкілля на стадії реалізації проектних рішень.

Висновки

У процедурі оцінки транскордонного впливу планованої діяльності на навколишнє середовище ППА є важливою складовою, через яку взаємодія між заінтересованими сторонами поширюється на стадію реалізації планованої діяльності. За Конвенцією Еспо ця частина процедури транскордонної ОВНС не є обов'язковою і, можливо, внаслідок цього окреслена дуже стисло, що на практиці призводить до неоднозначного трактування завдань ППА, відсутності усталених уявлень щодо складу та змісту матеріалів, у яких мають бути відображені результати післяпроектного аналізу.

Аналіз положень Конвенції Еспо щодо ППА дозволив виокремити основні риси, які відрізняють ППА від матеріалів ОВНС, розробка яких передбачена за процедурою Конвенції Еспо на стадії проектування. Так, головним методом ППА визначено порівняння висновків ОВНС щодо ймовірного впливу планованої діяльності на навколишнє середовище з реальним впливом на стадії реалізації діяльності, специфічними завданнями ППА – аналіз та узагальнення даних екологіч-

ного моніторингу за час від початку реалізації діяльності, аналіз змін навколишнього середовища в зоні впливу діяльності з виділенням тих з них, які є наслідком діяльності, уточнення характеристик та коефіцієнтів, що були використані як вхідні дані при моделюванні впливів планованої діяльності на стадії проектування.

На підставі положень Конвенції Еспо та узагальнення досвіду проведення досліджень з оцінки транскордонних впливів у період реалізації Україною проекту ГСХ «Дунай – Чорне море» розроблено проект методичних рекомендацій щодо імплементації положень Конвенції Еспо про післяпроектний аналіз для об'єктів, що пройшли процедуру оцінки транскордонних впливів на довкілля. У цих рекомендаціях деталізовано відповідні положення Конвенції Еспо та подано розгорнуті пропозиції щодо методики проведення досліджень з ППА, складу та змісту звіту з ППА, отже зроблено важливий крок втілення післяпроектного аналізу у вітчизняну практику досліджень транскордонних впливів на стадії реалізації планованої діяльності.

1. Конвенция об оценке воздействий на окружающую среду в трансграничном контексте (Эспоо, Финляндия, 25 апреля 1991 г.). – Нью-Йорк, Женева: ООН/ЕЭК, 1994. – 49 с.
2. Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_b99.
3. Руководство по практическому применению Конвенции Эспоо (ECE/MP.EIA/8). – Режим доступа: https://www.unec.org/fileadmin/DAM/env/eia/guidance_r/welcome.html.
4. Гриценко А. В. Оцінка впливу планованої діяльності на навколишнє середовище в транскордонному контексті / А. В. Гриценко, Л. Я. Аніщенко, Б. С. Свердлов // Мат-лы XIII Научно-практ. конф. «Оценка воздействия на окружающую среду» : тезисы докл. / ТП «УкрНИИНТИЗ». – Х.: ТП «УкрНИИНТИЗ», 2012. – С. 40-45.
5. Анищенко Л. Я. Процедуры Конвенции Эспоо как часть международной системы управления экологической безопасностью протяженных гидротехнических сооружений / Л. Я. Анищенко // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2009. – № 5. – С. 35-40.
6. Анищенко Л. Я. Критерии экологической безопасности гидротехнического строительства в трансграничном контексте/ Л. Я. Анищенко // Екологія довкілля та безпека життєдіяльності. – 2007. – № 6. – С. 46-51.

7. Гриценко А. В. Процедури оцінки транскордонних впливів в галузі використання та охорони водних ресурсів / А. В. Гриценко, Л. Я. Анищенко // Мат-ли Х Міжнародн. водного форуму «AQUA UKRAINE», конф. «Вода та довкілля» (Київ, 6–9 листопада 2012 р.). – К., 2012. – С. 21-22.
8. Анищенко Л. Я. Міжнародне співробітництво при транскордонній оцінці впливу гідротехнічного будівництва / Л. Я. Анищенко // Мат-ли IV Міжнародн. водного форуму “AQUA UKRAINE – 2006” (Київ, 19–21 вересня 2006 р.). – К., 2006. – С. 101-103.
9. Anishchenko L. Ya. Evaluation of the designed objects impact on the natural environment of the Danube Delta: basic principles, methodological approaches and prospects of harmonization for the lower Danube Basin / L. Ya. Anishchenko, B. S. Sverdlov // Conservation and Sustainable Development of the Danube Delta: International Scientific Conference. Odessa, Ukraine, 27 February – 1 March, 2006 y. / ICPDR, IKSD. – Odessa, 2006. – P. 24-27.
10. Анищенко Л. Я. Вимоги щодо організації дій української сторони у випадках застосування процедур Конвенції Еспо до планованої діяльності на водних об'єктах / Л. Я. Анищенко // Оцінка впливу об'єктів господарської діяльності на навколишнє середовище (ОВНС). Безпека навколишнього природного, соціального та техногенного середовища: Х Наук.-практ. конференція (Ялта, 25-29 травня 2009 р.). Х.: УкрНДПНТВ, 2009. С. 37-42.
11. Анищенко Л. Я. Реалізація процедури оцінки впливу планованої діяльності у транскордонному контексті за Конвенцією Еспо на етапі нотифікації на прикладі двох проектів Румунії / Л. Я. Анищенко, А. В. Гриценко, О. М. Касімов та ін. // Экология и промышленность. – 2009. – № 3. – С. 12-17.
12. ДБН А.2.2-1-2003 Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд. – К.: Держбуд України, 2004. – 23 с.
13. Анищенко Л. Я. Некоторые аспекты применения Конвенции об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном аспекте / Л. Я. Анищенко // Екологічна безпека: проблеми і шляхи вирішення : II Міжнар. наук.-практ. конференція (Алушта, 11-15 вересня 2006 р.) : зб. наук. ст. у 2-х т. / УкрНДПНТВ. – Х.: Факт, 2006. – С. 278-281.
14. Анищенко Л. Я. Трансграничные аспекты при оценке воздействия на окружающую среду гидротехнического строительства в дельте Дуная / Л. Я. Анищенко, Б. С. Сverdlov // Проблеми охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки : зб. наук. праць / УкрНДПНТВ. – Х.: Райдер, 2006. – С. 189-200.
15. Анищенко Л. Я. Предложения по имплементации научных выводов и рекомендаций Комиссии по запросу Конвенции Эспоо / Л. Я. Анищенко,

- Б. С. Свердлов // Екологічна безпека: проблеми і шляхи вирішення : III Міжнар. наук.-практ. конференція (Алушта, 10-14 вересня 2007 р.) : зб. наук. ст. у 2-х т. / УкрНДІЕП. – Х.: Райдер, 2007. – Т. 1. – С. 322-324.
16. Васенко А. Г. Программа комплексного экологического мониторинга окружающей природной среды при возобновлении глубоководного судового хода Дунай – Черное море / А. Г. Васенко, П. П. Станкевич // Людина і довкілля. Проблеми неоекології : зб. наук. праць. – Х.: Вид-во ХНУ, 2006. – Вип. № 8. – С. 50-58.
17. Гриценко А. В. Місце екологічного моніторингу у вирішенні проблем розвитку Придунав'я / А. В. Гриценко, О. Г. Васенко // Проблеми охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки: зб. наук. праць / УкрНДІЕП. – Х.: Райдер, 2015. – С. 3-18.
18. Рекомендации по проведению послепроектного анализа в Беларуси и Украине, включая участие общественности и доступ к информации и рекомендации по улучшению процедуры трансграничной оценки воздействия на окружающую среду (ОВОС). Проект для проведения консультаций. – Режим доступа: http://www.minpriroda.gov.by/uploads/files/000380_950140_Rekomendacii1.pdf.
19. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Оргус, 1998 р.). – Режим доступу: <http://www.unecse.org/env/eia/pp>.

Гриценко А. В., Анищенко Л. Я., Свердлов Б. С. ПОСЛЕПРОЕКТНЫЙ АНАЛИЗ КАК ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ ЭТАП ПРОЦЕДУРЫ ОЦЕНКИ ТРАНСГРАНИЧНЫХ ВОЗДЕЙСТВИЙ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ

Проанализировано существующее состояние нормативно-методической базы послепроектного анализа (ППА) как заключительного этапа процедуры оценки трансграничных воздействий на окружающую среду. Обоснована необходимость развития методики и процедуры для обеспечения практического применения ППА. Представлен разработанный в УКРНИИЭП проект методических рекомендаций по имплементации положений Конвенции Эспоо о ППА для объектов, прошедших процедуру оценки трансграничных воздействий на окружающую среду. Основным методом ППА определен сравнительный, заключающийся в сопоставлении выводов оценки воздействий на окружающую среду о вероятном воздействии планируемой деятельности на окружающую среду с реальным воздействием на стадии реализации деятельности. К специфическим задачам ППА отнесены: анализ и обобщение данных экологического мониторинга за время от начала реализации деятельности; анализ изменений окружающей среды в зоне воздействия деятельности (с выделением тех из них, которые являются последствием деятельности); уточнение харак-

теристик и коэффициентов, использованных в качестве исходных данных при моделировании воздействий планируемой деятельности на стадии проектирования.

Ключевые слова: *послепроектный анализ, Конвенция Эспоо, экологический мониторинг, оценка воздействия на окружающую среду, реализованная планированная деятельность.*

Gritsenko A. V., Anischenko L. Ya., Sverdlov B. S. POST-PROJECT ANALYSIS AS FINAL PHASE ASSESSMENT PROCEDURES TRANSBOUNDARY ENVIRONMENTAL IMPACT

It analyzed the current status of regulatory and procedural framework for post-project analysis (PPA) as the final phase of the transboundary impact assessment procedures on the environment. The necessity of development of methods and procedures to ensure the practical application of the PPA. The developed in USRIEP draft guidelines on the implementation of the provisions of the Espoo Convention on the PPA for objects that have passed the procedure of assessment of transboundary environmental impacts. The main method PPA defined comparison is to compare the findings of the EIA of the likely impact of the planned activities on the environment with a real impact on the activities underway. The specific objectives of the PPA include: analysis and generalization of environmental monitoring data for the time from the start of operations; analysis of the environmental changes in the impact zone of activities (with the release of those of them that are the consequence of activity); clarify the characteristics and factors used as input data for modeling impacts of the planned activities at the design stage.

Key words: *post-project analysis, the Espoo Convention, environmental monitoring, environmental impact assessment, implemented plan activities.*